

Collegevoorstel

Onderwerp Kerkenvisie gemeente Beesel	portefeuillehouder:	Marcel Roelofs
	cluster/team:	Programmabureau / Programmabureau
	opsteller:	Marcel van den Broek/ Esther van Herpen
	datum vergadering:	14 november 2023
	zaaknummer:	0889288224

In deze kerkenvisie worden toekomstscenario's geschetst voor de Sint Gertrudiskerk in Beesel en de Sint Lambertuskerk in Reuver. Dit document is opgesteld door de RO Groep. Het kerkbestuur dient als eigenaar van kerkelijk vastgoed het initiatief te nemen om toekomstbestendig kerkelijk vastgoed te realiseren en waar mogelijk faciliteert de gemeente. Wij plaatsen kanttekeningen bij diverse scenario's en conclusies in deze Kerkenvisie en geven deze graag mee aan het kerkbestuur zodat zij deze kunnen gebruiken in hun planvorming ten aanzien van beide kerken.

Voorstel/ advies

- Kennisnemen van de bijgevoegde Kerkenvisie;
- Instemmen met de schriftelijke reactie op de Kerkenvisie richting kerkbestuur en het in gesprek gaan van de portefeuillehouder met het kerkbestuur over het vervolg.

Beslissing BenW

Toelichting BenW-nota

1. Aanleiding

Op 11 mei 2020 heeft gemeente Beesel de decentralisatie-uitkering voor de Kerkenvisie aangevraagd. Hierbij is overwogen dat ook de kerkeigenaar in de gemeente Beesel al langer zoekt naar mogelijkheden om de gebouwen toekomstbestendig te maken. Een actueel onderwerp, zie ook het artikel in de Limburger op 19 oktober 2023 https://www.limburger.nl/cnt/dmf20231018_95392457. De RO groep heeft de Kerkenvisie opgesteld.

2. Doelstelling

In Beesel is, net als in de rest van Nederland, sprake van een teruglopend kerkbezoek. Dit heeft onder andere gevolgen voor de inkomsten waardoor er problemen (kunnen) ontstaan om de onderhoudskosten en de exploitatie te voldoen. Mede door het teruglopen van het aantal vrijwilligers staat de toekomstbestendigheid van kerkgebouwen hierdoor onder druk.

Steeds meer kerkgebouwen worden verkocht en krijgen een andere bestemming zoals onder andere ook de Fatimakerk in Offenbeek. Ook worden er kerkgebouwen gesloopt.

Door tijdig de (on) mogelijkheden van toekomstbestendige kerkgebouwen in beeld te hebben, kan leegstand en/ of achterstallig onderhoud worden voorkomen. Het primaire doel van de Kerkenvisie is de dialoog over de toekomst van de kerkgebouwen. De adviezen kunnen gebruikt worden bij de keuze van de eigenaar (kerkbestuur/ bisdom) welke kerken behouden blijven voor religieus gebruik en voor welke kerken een andere bestemming wordt gezocht.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft subsidie beschikbaar gesteld voor het opstellen van een Kerkenvisie. De subsidies werden toegekend door het programma Toekomst Religieus Erfgoed van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, die onder het ministerie valt.

3. Uitgangssituatie

De Sint Gertrudiskerk in Beesel en de Sint Lambertuskerk in Reuver zijn actief in de eredienst. Conform het landelijk beeld is ook in deze kerken sprake van een teruglopend aantal kerkgangers. Beide kerken vallen onder de Parochiecluster BRO met één kerkbestuur. Het kerkbestuur is op zoek naar toekomstbestendigheid voor de kerkgebouwen.

De RO-groep geeft aan er niet in geslaagd te zijn om de Errahman moskee (Offenbeek) in het onderzoek te betrekken. De reden (het ontbreken van contactgegevens) is een vreemde, omdat deze gegevens bij ons wel bekend zijn. Omdat de huisvesting van de moskee niet aangemerkt wordt als religieus erfgoed maakt dit voor dit onderzoek niet uit.

4. Rol gemeente

Via de Kerkenvisie heeft de gemeente het gesprek over de (toekomst)waarde van het religieus erfgoed op gang geholpen. Omdat de subsidie aan gemeenten wordt verstrekt (via het gemeentefonds), zijn wij opdrachtgever van de Kerkenvisie. De RO-groep geeft in de Kerkenvisie een aantal aanbevelingen. Het kerkbestuur dient als eigenaar van kerkelijk vastgoed naar aanleiding van deze visie het initiatief te nemen om tot planvorming te komen voor toekomstbestendig kerkelijk vastgoed. Wij geven in onze reactie aan het kerkbestuur onze uitgangspunten/ kaders mee en faciliteren waar mogelijk.

5. Toelichting

De Kerkenvisie is bedoeld om een langetermijnvisie te ontwikkelen voor het behoud, gebruik, en eventuele herbestemming van kerkgebouwen.

Gevolgd proces/ vertraging door Corona

Medio 2020 is door de gemeente aangegeven dat wij gebruik willen maken van de subsidie voor het opstellen van de Kerkenvisie. Aanleiding hiertoe was onder andere de gesprekken over de locatie huisvesting voor de nieuwe school in Beesel. In dit traject was destijds één van de opties de huisvesting van de school in de kerk. In de raadsvergadering van maart 2022 is uiteindelijk besloten dat de nieuwe school niet gecombineerd gaat worden met het kerkgebouw.

In overleg met het kerkbestuur is door de gemeente aan de RO-groep de opdracht gegeven (Q4 2020) om de Kerkenvisie te ontwikkelen. De RO-groep heeft hiervoor een participatief proces gevolgd. Voor de twee actieve kerken in onze gemeente zijn in afstemming met een werkgroep bestaande uit een afvaardiging van onder andere kerkbestuur, kerkgangers, inwoners en gemeente aandachtspunten naar voren gebracht die bij de visie van belang zijn.

Met name door de beperkende maatregelen in verband met de (gedeeltelijke) lockdown in de Coronaperiode heeft bij de afstemming met het kerkbestuur voor veel vertraging gezorgd. Pas medio 2021 heeft het startgesprek plaatsgevonden en in januari 2022 de eerste projectgroep. De omgevingsdialogen vonden in Beesel medio 2022 plaats, met inwoners uit het verenigingsleven en het Kernoverleg. In Reuver vond de omgevingsdialoog plaats in april 2023; hierbij waren voornamelijk actieve kerkgangers aanwezig. In Q3 2023 is de concept en de definitieve Kerkenvisie opgeleverd.

Hoofdconclusie Kerkenvisie

Voor de Sint Gertrudiskerk in Beesel is de conclusie dat behoud van de huidige functie niet rendabel en toekomstbestendig is. Er moet gezocht worden naar een oplossing om inkomsten te genereren, waarbij het gebouw behouden blijft.

Voor de Sint Lambertuskerk in Reuver blijft behoefte bestaan aan een gebedsruimte, maar dan in een kleinere en meer intieme setting. Het is wenselijk dat deze ruimte ook openstaat voor bezinning en gedeeld kan worden met andere geloofsgemeenschappen.

Kanttekeningen bij de Kerkenvisie

In de Kerkenvisie staan bepaalde strekkingen die wij als gemeente anders geformuleerd zouden hebben. Wij hebben op diverse momenten in de stuur- en projectgroep onze input ten aanzien daarvan gegeven. Ook ten aanzien van de opgeleverde conceptvisie hebben we onze kanttekeningen naar voren gebracht. Dit heeft in onze ogen te weinig geresulteerd in aanpassing van de visie. Wij hebben na herhaalde pogingen ervoor gekozen geen verzoek om aanpassing meer te doen. Dat betekent ook dat we de Kerkenvisie niet in deze vorm in ons gemeentelijk beleid (bijvoorbeeld bij het opstellen van de Omgevingsvisie) kunnen meewegen.

Samengevat gaat het om de volgende kanttekeningen.

Gevolgd proces

- We zien op een aantal plaatsen dat conclusies worden getrokken op basis van de input van slechts een klein aantal inwoners. Deze worden in onze ogen te vaak veralgemeniseerd naar standpunten die voor onze hele gemeenschap zouden gelden.
- Door de manier van formuleren lijkt het soms om de visie van de gemeente te gaan of dat conclusies in afstemming met ons zijn getrokken. Dat is op diverse plaatsen niet het geval. De rol van de gemeente wordt met andere woorden erg groot gemaakt. Wij zijn niet primair verantwoordelijk voor nieuwe functies in de kerk. In onze ogen gaat het vooral om een advies van de RO-groep aan het kerkbestuur of gemeente. Natuurlijk nemen we als gemeente graag een open houding aan in het toetsen van aanvragen of het verbinden van partijen.
- In het rapport wordt opgemerkt dat de uiteindelijke toekomst van de kerk in Beesel en Reuver afhangt van verschillende factoren zoals de besluitvorming van de gemeente, de beschikbare financiële middelen en de behoeften van de lokale gemeenschap. In deze opsomming mist de standpuntbepaling van de parochie en het bisdom en de wil van marktpartijen om te investeren. De Kerkenvisie suggereert dat de gemeente een hele grote invloed heeft in de uiteindelijke invulling. Dat is niet de rol die wij doorgaans nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen of transformatie van vastgoed.
- In het traject is maar heel beperkt een marktoriëntatie gedaan naar welke ruimtevragers er zijn; er heeft geen behoefteonderzoek plaatsgevonden. Dit lijkt alleen gepeild te zijn bij een kleine groep inwoners, maar dat zijn niet persé de partijen die iets gaan initiëren en financieren. Reflectie op de haalbaarheid (zoals hoe verhouden nieuwe functies zich tot bestaande voorzieningen in de gemeente of regio) was op zijn plaats geweest. Voor de kerk in Reuver wordt gesproken over de bereidheid van betrokken partijen om samen te werken. Het is in onduidelijk over welke partijen dit gaat, of deze in beeld zijn of dat het over marktpartijen gaat.

Kaders

- De genoemde kaders in de visie zijn zeer beperkt (alleen de Gemeenschapsvisie Blij in Beesel en de beleidsvisie toekomstbestendige centra gemeente Beesel). Dit geeft geen compleet beeld. Het aangeven van uitgebreidere kaders had toegevoegde waarde gehad.
- Passages zijn door de ontwikkelingen in de tijd achterhaald. Het opstellen heeft zo'n drie jaar in beslag genomen. Als voorbeeld noemen we het feit dat we inmiddels werken met een nieuwe woonvisie van medio 2023, terwijl de Kerkenvisie op de oude woonvisie is gebaseerd.

Wonen

- De passages die te maken hebben met wonen zijn gedateerd en niet meer relevant. In juli 2023 is de nieuwe woonzorgvisie vastgesteld voor de gemeente Beesel. Daarin is de ambitie genoemd om 500 nieuwe woningen toe te voegen en een kwalitatieve woonopgave omschreven, welke vooral een behoefte aan nultredenwoningen laat zien. In tegenstelling tot wat in het document is benoemd, is wonen juist een kansrijke invulling bij transformatie van kerkgebouwen, mits er een kwalitatief goed plan ligt. Vanuit de gemeente denken we graag mee indien er zich initiatieven voordoen in deze richting.

Maatschappelijke functie

- De conclusies ten aanzien van de maatschappelijke functie in de kern Beesel zijn verouderd. Inmiddels is de zaalfunctie in De Bongerd weer in gebruik en hebben verenigingen hun plek in diverse accommodaties. Inmiddels is duidelijk dat we een Integraal Kindcentrum bij De Solberg ontwikkelen waar naast de basisschool de kinderopvang en de ouderenopvang een plek krijgen (en mogelijk de gymzaal). In dit IKC is straks sprake van multifunctionele ruimtes. Hiermee is het geschetste toekomstscenario van een multifunctioneel verenigingshuis in de kerk in Beesel achterhaald.
- Voor Reuver geldt dat we op dit moment aan de slag zijn om tot planvorming voor de maatschappelijke en dienstverlenende functie te komen. Hierin betrekken we diverse accommodaties rondom het Raadhuisplein. Afhankelijk van de snelheid van het kerkbestuur kunnen we bekijken hoe de kerk in Reuver hierin meegenomen kan worden.

Financiële doorkijk

- De financiële impact is nergens in de kerkenvisie geschetst. Scenario's zijn tot stand gekomen zonder een doorkijk te geven of er sprake is van een exploitabele variant. Bij het onderzoeken of het toekomstscenario van de kerk in Beesel tot herbestemming naar medisch centrum haalbaar is, moet deze doorkijk op behoefte en (financiële) haalbaarheid zeker gemaakt worden. En ook voor de toekomstscenario's voor de kerk in Reuver tot herindeling in multifunctionele ruimtes, tot medegebruik door geloofsgemeenschappen en tot activiteiten in de Kloostertuin is dit het geval.

Het is aan het kerkbestuur om de stappen te zetten richting het realiseren van een passende en toekomstbestendige aanpak voor de kerkelijke gebouwen.

We stellen voor om het kerkbestuur in een reactie onze zienswijze mee te geven, zodat zij deze kunnen gebruiken in hun planvorming ten aanzien van beide kerken. We geven hierbij aan dat we graag met hen in gesprek blijven, willen meedenken over toekomstscenario's en faciliteren waar mogelijk. Zie hiervoor de bijgevoegde conceptreactie.

Het Kernoverleg Beesel heeft gevraagd om de Kerkenvisie met ons te bespreken. Het advies is om eerst met het kerkbestuur in gesprek te gaan om te vragen hoe zij tegen de Kerkenvisie aankijken, wat hun plannen zijn en of er behoefte bij hen bestaat om het Kernoverleg te betrekken. Daarna kunnen wij hierover een gesprek met het Kernoverleg plannen.

6. Visie Blij in Beesel

De thema's Beleven, Saamhorigheid, Dorp en Jong uit de gemeenschapsvisie Blij in Beesel worden geraakt met de Kerkenvisie.

7. Integrale afstemming

Afgestemd is met de beleidsmedewerkers Economie, Wonen, Ruimtelijke Ontwikkeling

- a. Collegeprogramma
In het collegeprogramma is opgenomen dat we samen met partners en verenigingen investeren in kwaliteit, functionaliteit en duurzaamheid van voorzieningen om deze toekomstbestendig te maken.
- b. Financieel
Er is een subsidie ontvangen voor de ontwikkeling van een Kerkenvisie.
- c. Juridisch
Niet van toepassing.
- d. Risico's
Niet van toepassing.
- e. Communicatief (denk aan: Gemeente Info, pers, website, klantenbalie)
Niet van toepassing.

8. Toegankelijkheid

Niet van toepassing

9. Duurzaamheid

niet van toepassing

Bijlagen

- Kerkenvisie
- Verslag omgevingsdialogen
- Concept reactie aan kerkbestuur